

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Úřad vlády České republiky

METODOLOGICKÁ ANALÝZA K NÁSTROJŮM UDRŽITELNÉHO ROZVOJE

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Úřad vlády České republiky

Metodologická analýza k nástrojům udržitelného rozvoje vznikla v rámci projektu Systém dlouhodobých priorit udržitelného rozvoje ve státní správě, reg. č.: CZ.03.4.74/0.0/0.0/15_019/0002185.

Úřad vlády České republiky, Odbor pro udržitelný rozvoj

Autoři: Jan Hněvkovský, Zbyněk Machát

Redakce: Ondřej Charvát, Michaela Valentová

Grafika: Ondřej Holub

Elektronická verze: www.cr2030.cz

Obsah

Účel dokumentu

Definice nástrojů udržitelného rozvoje v existující literatuře

Jak definují rozvoj rozvojová studia?

Typologie nástrojů udržitelného rozvoje

Pyramida pojmů spojených s nástroji udržitelného rozvoje

Principy udržitelného rozvoje ve Strategickém rámci Česká republika 2030

Proces vzniku analýz nástrojů udržitelného rozvoje: prvotní přístup

Proces vzniku analýz nástrojů udržitelného rozvoje: aktuální přístup

Jak analýzy nástrojů udržitelného rozvoje nejefektivněji využívat

Zasazení analýz nástrojů do kontextu materiálů vznikajících s rámcem Česká republika 2030

Strategický rámec Česká republika 2030

Implementační plán ke Strategickému rámci Česká republika 2030

Dobrovolné závazky a další popularizační aktivity

Zdroje

Účel dokumentu

Primárním cílem této metodologické analýzy je vysvětlit proces vzniku tří analýz nástrojů udržitelného rozvoje a nabídnout nejefektivnější způsob využívání těchto analýz (*Analýza nástrojů udržitelného rozvoje pro občanskou společnost a jednotlivce; Analýza nástrojů udržitelného rozvoje pro státní správu a samosprávu; Analýza nástrojů udržitelného rozvoje pro soukromou sféru*). Druhotným cílem je diskutovat problém s nejednoznačným nahlížením na definici a typologizaci nástrojů udržitelného rozvoje. Důležitým prvkem tohoto dokumentu je také zasazení analýz nástrojů udržitelného rozvoje do celkového kontextu materiálů vznikající společně se strategickým rámcem Česká republika 2030.

Definice nástrojů udržitelného rozvoje v existující literatuře

Hlavní otázkou této části je zodpovědět zdánlivě triviální otázku: jak definovat nástroje udržitelného rozvoje? Základní česká akademická literatura nám v odpovědi na tuto otázku nepomáhá¹, oblasti nástrojů udržitelného rozvoje se nevěnuje explicitně, jako zformulovanému badatelskému problému, pouze výčtově v souvislosti s jinými problémy².

V této souvislosti dojde k malé odbočce k samotnému vývoji pojmu rozvoj. Důvodem této odbočky je skutečnost, že právě proměny tohoto pojmu a jeho významů mění paletu nástrojů, kterými má být rozvoje dosahováno. Důvodem zaměření se na „rozvoj“ a nikoliv na „Udržitelný rozvoj“ je možnost rozšíření kritické reflexe o historii tzv. „Development Studies“³.

Jak definují rozvoj rozvojová studia?

„Během století se významy asociované s rozvojem propojily s mnoha dalšími, takže slovo rozvoj se, krok po kroku, transformovalo v pojem, jehož kontury jsou stejně přesné jako hranice měňavky⁴“.

„Posledních 40 let můžeme nazvat věkem rozvoje. Tato epocha spěje ke svému konci, je čas napsat její nekrolog⁵“.

Výše uvedené citáty odkazují k situaci, kdy nejlepší cestou se zdá odklonit se v maximální možné míře od esenciálního pojetí nástrojů a vyjít od funkcionality. Z podobného hlediska uvažují o nástrojích Ruth Kaufmann-Hayoz a Hans Gutscher se spoluautory, kteří: „Pojmem nástroj rozumíme v základní rovině způsob, kterým aktér ovlivňuje chování jiného aktéra (například zaváděním daně z energie či prezentováním faktů a názorů). Měli bychom přesněji mluvit o „nástrojích změny“, protože specifikace této změny – cílem nasměrované ovlivnění aktéra v určitých podmínkách, je to, co podmiňuje akci určité cílové skupiny. Cílem není zasáhnout pouze individua či jednotlivé organizace, ale spíše mít vliv na celé populace či jiné velké cílové skupiny, mechanismus „nástrojů změny“ musí být „přepřavit“, jak je to možné, co největší počty členů cílové skupiny. To znamená, že pro každý nástroj změny se jedná o zvláštní difuzní problém, který musí být řešen za pomoci speciálních nástrojů difúze. Difusní nástroj „přepřavuje“, nebo „přenáší“, zásah do cílové skupiny. Pro změny/ intervence, které se zakládají zejména na komunikačních nástrojích, vyvstává otázka, jak může být dosažena cílová skupina efektivně a rychle. Z tohoto důvodu bude problém „difúze“ v souvislosti s tímto typem nástroje být zacházeno v detailu.“⁶

Typologie nástrojů udržitelného rozvoje

Typologie vypracovaná Ruth Kaufmann-Hayoz, Hans Gutscher a jejich spoluautory rozlišuje pět základních typů nástrojů:

- Příkazy a zákazy
- Ekonomické nástroje
- Nástroje služeb a infrastruktury
- Dohody o spolupráci
- Komunikační nástroje⁷

1 Moldan, Bedřich; Podmaněná planeta; Karolinum; Praha; 2009; Nováček, Pavel; Udržitelný rozvoj, Univerzita Palackého v Olomouci; Olomouc; 2011

2 Např. Nováček, Pavel; Udržitelný rozvoj, Univerzita Palackého v Olomouci; Olomouc; 2011; od str. 272 a dále

3 Navrátilová, Alice; Dispositiv rozvoje: trendy v rozvoji rozvoj v trendu?, Masarykova univerzita, Brno 2009, první až třetí kapitola.

4 Esteva, G.; Development; in: Sachs, W.: The Development Dictionary, A Guide to Knowledge as Power, Zed Books, London. 1992:10; citováno dle: Navrátilová, Alice

5 Sachs, W.: The Development Dictionary, A Guide to Knowledge as Power, Zed Books, London. 1992:1; citováno dle: Navrátilová, Alice

6 Kaufmann-Hayoz, R. / Gutscher, H. (eds.); Changing Things – Moving People., Strategies for Promoting Sustainable, Development at the Local Level; Birkhäuser Verlag Basel/Switzerland; 2001:35;

7 Kaufmann-Hayoz, R. / Gutscher, H. (eds.); Changing Things – Moving People., Strategies for Promoting Sustainable, Development at the Local Level; Birkhäuser

Tato typologie nástrojů umožňuje podívat se na klasické nástroje politiky, stejně jako i nové nástroje z pohledu na aktéra-orientované perspektivy, což by mělo umožnit, hodnotit nástroje s ohledem na otázky praktického zájmu (efektivnost, náklady a přijetí). Cílem při uvažování o typologii, bylo nalézt takový způsob třídění, který by umožňoval hlavní a politicky přijatelné možnosti známé svojí schopností ovlivnit lidské jednání, které má dopady do environmentální oblasti⁸.

Na aktéra-orientovaný v tomto případě znamená, že: Je třeba odhalit, jaké nástroje jsou k dispozici různým aktérům a ukázat jaké „mechanismy“ různých nástrojů mají vliv na chování cílových skupin,“ a neomezovat se přitom na určité oborové teorie či přístupy. Autorům typologie šlo o to zůstat „prakticky orientovaní: To by nám mělo umožnit vyhodnotit nástroje s ohledem na hlavní otázky: Jak efektivní nástroje jsou? Kolik to stojí? Jak jsou přijímané⁹?

Pět výše uvedených typů nástrojů je chápáno jako „typy“ ve smyslu komplexní perspektivy a neměly by být považovány za vzájemně zcela jedinečné třídy. Hlavní rozměr použitý pro definování typů je jejich racionalita – ve smyslu, jakým základním psychologickým mechanismem, má ten který nástroj, vliv na chování cílové skupiny¹⁰.

Pyramida pojmů spojených s nástroji udržitelného rozvoje

Sonda do odborné literatury nenabídla dostatečně uspokojivou a všeobecně přijímanou definici nástroje udržitelného rozvoje, která by byla použitelná pro analýzy nástrojů udržitelného rozvoje. Z toho důvodu bylo nutné nejdříve vydefinovat na sebe navazující terminologickou pyramidu pojmů vázících se k udržitelnému rozvoji, která by zajistila možnost bezproblémové každodenní operace s pojmy.

- Princip: nejobecnější pojem zastřešující směr, jenž by měl být sledován, aby došlo k naplňování udržitelného rozvoje
- Nástroj: skupina opatření vedoucích k udržitelnému rozvoji, které jsou dostatečně rozsáhlé a gesčně nadresortní
- Opatření: konkrétní aktivita vedoucí k udržitelnému rozvoji

Principy udržitelného rozvoje ve Strategickém rámci Česká republika 2030

Princip udržitelnosti nám připomíná, že rozvoj společnosti ovlivňují fyzické limity planety a krajiny. Většina přírodních zdrojů je konečná, jejich nadměrné čerpání proto může naši společnost poškodit a je v podstatě rozvojem na dluh. Česká republika 2030 akceptuje, že člověk je součástí přírody; soustřeďuje se však na lidi a jejich potřeby. Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí říká, že „udržitelný rozvoj je takovým rozvojem, který naplňuje potřeby přítomných generací, aniž by ohrozil schopnost naplňovat je i generacím budoucím, a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů“¹¹. Konkrétněji Česká republika 2030 stanovuje níže uvedené principy, které promítá do všech klíčových oblastí, a představuje možné praktické způsoby jejich naplňování v konkrétních politikách.¹²:

1. Udržitelný rozvoj je komplexní a dynamický systém
2. Zachovávejme a podporujme rozmanitost
3. Respektujme základní lidská práva
4. Participujme, diskutujme, buďme transparentní a hledejme nenásilná řešení konfliktů
5. Učme se
6. Mysleme globálně a dlouhodobě

Verlag Basel/Switzerland; 2001:33;

8 Kaufmann-Hayoz, R. / Gutscher, H. (eds.); Changing Things – Moving People., Strategies for Promoting Sustainable, Development at the Local Level; Birkhäuser Verlag Basel/Switzerland; 2001:35;

9 Kaufmann-Hayoz, R. / Gutscher, H. (eds.); Changing Things – Moving People., Strategies for Promoting Sustainable, Development at the Local Level; Birkhäuser Verlag Basel/Switzerland; 2001:35;

10 Kaufmann-Hayoz, R. / Gutscher, H. (eds.); Changing Things – Moving People., Strategies for Promoting Sustainable, Development at the Local Level; Birkhäuser Verlag Basel/Switzerland; 2001:36;

11 Česká republika 2030, str. 7-8; <https://www.cr2030.cz/wp-content/uploads/Strategick%C3%BD-r%C3%A1mec-%C4%8CR-2030.compressed.pdf>

12 Česká republika 2030, str. 15-16; <https://www.cr2030.cz/wp-content/uploads/Strategick%C3%BD-r%C3%A1mec-%C4%8CR-2030.compressed.pdf>

Proces vzniku analýz nástrojů udržitelného rozvoje: prvotní přístup

Prvotním cílem bylo vytvoření extenzivního katalogu nástrojů udržitelného rozvoje. K tomu byla použita metoda reverzního čtení České republiky 2030. Její pomocí byl pro každou klíčovou oblast z každé z šesti klíčových oblastí strategického rámce sestaven katalog existujících nástrojů. Nicméně ani Česká republika 2030 nezmiňuje všechny relevantní nástroje, proto byly v následujícím kroku nástroje konzultovány s gestory klíčových oblastí. Proto byl seznam nástrojů vzniklý reverzním čtením nejprve doplněn a poté z něj byly vybrány vhodné nástroje a vytvořeny karty nástrojů.

Příklad vytvořené karty nástroje udržitelného rozvoje:

Oblast:	státní správa a samospráva
Nástroj:	RIA Hodnocení dopadů regulace (RIA)
Definice / Popis	Hodnocení dopadů regulace (dále jen „RIA“ z angl. Regulatory Impact Assessment) zahrnuje soustavu analytických metod směřujících k systematickému hodnocení očekávaných dopadů navrhovaných politik a právních předpisů, kterými jsou implementovány.
Aktéři / cílové skupiny	Vláda, ministerstva připravující regulace – ústřední správní úřady
Implementace / enforcement	Výbor pro kontrolu kvality hodnocení dopadu regulace kontroluje úplnost a správnost hodnocení dopadu legislativních návrhů předkládaných vládě v souladu s Obecnými zásadami. Výbor má své stránky na webu Ministerstva vnitra. Například za rok 2008 výbor přijal 143 stanovisek.
Zdroj:	http://www.vlada.cz/cz/ppov/lrv/ria/uvod-87615 , https://cs.wikipedia.org/wiki/Hodnocen%C3%AD_dopad%C5%AF_regulace

Proces vzniku analýz nástrojů udržitelného rozvoje: aktuální přístup

Ke změně prvotně zamýšleného přístupu k tvorbě analýz nástrojů udržitelného rozvoje došlo po důkladné diskuzi na téma účelu analýz.

Stanovená vize projektu podporující udržitelný rozvoj: *aktéři, jakožto nositelé změny, se chovají dlouhodobě udržitelně*

Stanovený účel analýz nástrojů udržitelného rozvoje: *poskytnout příjemcům podporu / průvodce k tomu, aby se chovali udržitelně. Konkrétněji, zmapovat nástroje vedoucí k udržitelnému rozvoji a pro příjemce přijatelnou formou jim je prezentovat*

Po stanovení účelu nastala důvodná pochybnost, že původně zvolený přístup nedokáže aktérům poskytnout dostatečnou podporu k tomu, aby věděli, jaké konkrétní aktivity implementovat, aby se chovali více udržitelně. Přístup vycházel z výše zmíněné definice nástroje udržitelného rozvoje (skupina opatření vedoucích k udržitelnému rozvoji, které jsou dostatečně rozsáhlé a gesčně nadresortní) a navazoval na výše uvedenou typologii. Definice a typologie nahlíží na nástroj udržitelného rozvoje jako na nástroj k tvorbě (udržitelné) veřejné politiky. Nehledě na to, že linie vnímání nástroje udržitelného rozvoje jako nástroje k tvorbě veřejné politiky byla ukotvena nejprve v předběžném implementačním plánu, který vznikl na podzim 2017 a později v implementačním plánu vznikajícím na začátku roku 2018. Jednalo by se tedy o duplikování aktivit. Přesný popis přístupu k nástrojům, jak je uveden v implementačním plánu, následuje.

Zatímco nově definovaný účel operacionalizuje nástroj udržitelného rozvoje jako prostředek ke změně chování aktérů směrem k dlouhodobé udržitelnosti. V tom smyslu nástroj „ponižuje“ na více konkrétní úroveň, v původní terminologii spíše odpovídající opatření. Důležitým prvkem je i forma prezentace nástrojů tak, aby byla dostatečně čtenářsky přívětivá.

Nástroje implementace z implementačního plánu

Úspěšnou implementaci České republiky 2030 podmiňuje také používání vzájemně provázaných nástrojů. Vhodně nastavený mix nástrojů povede k dosažení jejich cílů. Pro lepší představu je zde uvedena indikativní typologie nástrojů:

- strategické/plánovací/projektové (tematická a obsahová koherence veřejných politik a strategií pro podporu udržitelného rozvoje, vertikální shody národních, regionálních a lokálních strategií, rozbor udržitelného rozvoje území podle prováděcího předpisu ke stavebnímu zákonu, aplikace nástrojů projektového řízení, identifikace strategických projektů apod.);
- finanční a ekonomické (veřejné rozpočty, daňové nástroje přímé a nepřímé, systém ekonomické intervence – mechanismus ESIF a národní podpory apod.);
- vzdělávací (školský systém, systém celoživotního vzdělávání, vzdělávání veřejné správy, šíření dovedností „skills“ apod.);
- výzkumné (orientace programů pro základní a aplikovaný výzkum, ekoinovace, centra excelence, odvětvové znalostní databáze apod.);
- technologické (aplikace revolučních technologií a nových materiálů, koncept průmysl 4.0, technologie pro oběhové hospodářství apod.);
- legislativní (proces aktualizace a tvorby národní legislativy, vazba na kontrolní mechanismy státu u organizačních složek státu apod.);
- osvětové (databáze pozitivních vzorů, dobrovolnictví, informační kampaně, tematické weby, působení sektoru NNO apod.);
- organizačně institucionální/procesní (změna nebo optimalizace organizačně institucionálního či procesního uspořádání při řešení konkrétních problémů státní a veřejné správy).

Úřad vlády bude nástroje udržitelného rozvoje dále rozpracovávat a spolupracovat s gestory specifických dílčích agend (např. Databáze strategií, místní Agenda 21, společenská odpovědnost, dobrovolné nástroje, environmentální vzdělávání, zahraniční rozvojová spolupráce, atd.) při jejich využívání pro implementaci vize České republiky 2030. Postup v této oblasti bude monitorován v rámci Zprávy o kvalitě života a její udržitelnosti.

Prvním krokem v nově zvoleném přístupu bylo vypracování databáze konkrétních nástrojů. Členění nástrojů odpovídalo struktuře České republiky 2030. Ta definuje 6 klíčových oblastí, které se dále rozpadají na 27 podoblastí. Klíčovou oblastí je např. Hospodářský model či Odolné ekosystémy, podoblastí je např. Hospodaření se zdroji či Voda v krajině. Pro každou podoblast byl vytvořen alespoň jeden nástroj, a to pro všechny tři různé skupiny aktérů.

Již při psaní projektu byli aktéři rozděleni na tři skupiny: občanskou společnost a jednotlivce; soukromý sektor a státní správu a samosprávu. Toto dělení plně respektuje účel analýz, jelikož nástroje pro veřejnou správu (nastavení pravidel), jednotlivce (každodenní spotřební rozhodování) a soukromý sektor (podnikatelské aktivity) se mohou výrazně lišit.

Dalším krokem bylo vybrání relevantních nástrojů. K vyřazení některých nástrojů došlo jak z důvodu objemu (uvedení jednoho nástroje pro každou podoblast by mohlo vést k zahlcení čtenáře), tak nižší realizovatelnosti nástrojů. Např. v podoblasti Hospodářské instituce se jen těžko nalézají relevantní a realizovatelný nástroj pro občanskou společnost a jednotlivce. Užitečnost a šíře potenciálních aktérů změny byla také kritéria použita při výběru nástrojů.

Závěrečným krokem bylo sepsání samotných textů, doplnění nástrojů o zdroje, které pomohou čtenářům v aplikaci nástroje. V neposlední řadě byla vybrána vhodná grafická podoba analýz. Příklad zpracovaného nástroje bez grafické úpravy je uveden na další straně.

Příklad nástroje pro státní správu a samosprávu:

Péče o půdu

Půdy jsou chráněny před degradací a potenciál krajiny je v maximální možné míře využíván k zachycování a ukládání uhlíku

Zajímavost pro Vás:

Víte, že obsah bioodpadu, který by mohl být přeměněn na kompost, tvoří až 40 % zbytkového komunálního odpadu?

Váš nástroj pro udržitelný rozvoj: Recyklace bioodpadu - kompostování

Kvalita půdy je klíčová pro zdraví celé krajiny. Skrze kvalitu potravin přímo ovlivňuje i zdraví lidí. Neméně důležitou roli hraje půda i v zadržování vody, suroviny, jejíž úbytek se projevuje i v některých oblastech Česka. Chtěli byste ve vaší obci zabránit degradaci půdy a zároveň výrazně zlepšit situaci v odpadovém hospodářství? Umožněte občanům recyklaci bioodpadu.

Obrovské množství bioodpadu stále vyhazujeme do směsného komunálního odpadu. Téměř polovina každé popelnice by se dala využít jako biologicky rozložitelný odpad. To přináší zbytečné náklady na svoz, skládkování či spalování odpadů. Místo toho můžeme přírodní materiál jednoduše kompostovat. To má pozitivní dopady na životní prostředí. Jednak díky snížení nákladů na odstranění směsného odpadu, jednak vrácením potřebných živin do půdy.

I vaše obec může výrazně přispět k zdravějšímu životnímu prostředí. Důležité je začít s osvětou, aby si lidé uvědomili, že biologický odpad nepatří do směsného komunálního odpadu. Stejně jako jsme se naučili třídít plast, papíry a sklo, musíme pochopit, že kompostování uleví životnímu prostředí a zároveň dodá půdě potřebné živiny. Osvětu musí doprovázet možnost samotné recyklace, a to i pro občany, kteří nemohou mít osobní kompostér.

Nejlepším krokem je spolupráce s místním zemědělcem. Další možností je zřízení malé obecní kompostárny. V neposlední řadě můžete využít dotací z Evropských fondů na pokrytí investic do kompostáren.

Zdroje, které Vám s nástrojem pomohou:

Zajímavost jsme čerpali z: <https://biom.cz/cz/odborne-clanky/nakladani-s-biologicky-rozlozitelnymi-odpady>

Vše o kompostování: <http://www.kompostuj.cz/>

Jak zřídit Vaší obecní kompostárnu: http://www.kompostuj.cz/fileadmin/1_Bioodpad_a_kompostovani/Vime_jak/zrizovani_a_provoz%20malych_kompostaren_isbn978-80-87011-34-8.pdf

Evropské dotace na zřízení Vaší kompostárny: <http://www.opzp.cz/vyzvy/84-vyzva>

Jak analýzy nástrojů udržitelného rozvoje nejefektivněji využívat

V současném silně provázaném a velice komplexním světě není vůbec jednoduché určit dopady každodenních rozhodnutí na okolní prostředí. Zároveň jakákoliv změna aktuálního stavu systému pravidel vyžaduje od veřejné správy vynaložení značné energie. Stejně neskutčné je měnit každodenní spotřebitelské návyky u jednotlivců. Proto je dobré nahlížet na analýzy nástrojů jako na paletu možností, ze kterých si aktéři, ať již úřady, podnikatelé nebo jednotlivci, mohou vybrat oblasti, ve kterých cítí, že změna jejich chování povede k udržitelnějšímu způsobu života. Ve vybrané oblasti analýzy nabídnou konkrétní nástroje, kterými mohou aktéři ke změně k udržitelnějšímu chování směřovat.

Některé popisy nástrojů jsou více samonosné, u dalších se jedná spíše o představení hlavní myšlenky a k jejich úspěšné aplikaci si budou muset aktéři prostudovat detailnější materiály. Z toho důvodu jsou u všech nástrojů uvedeny další zdroje, které aktérům s jejich aplikací pomohou.

Zasazení analýz nástrojů do kontextu materiálů vznikajících s rámcem Česká republika 2030

V poslední části tohoto dokumentu budou analýzy nástrojů udržitelného rozvoje zasazeny do komplexní palety materiálů a aktivit, které Odbor pro udržitelný rozvoj na Úřadu vlády vypracoval k nastartování směřování České republiky k dlouhodobě udržitelnému rozvoji.

Strategický rámec Česká republika 2030

Strategický rámec Česká republika 2030 byl schválený vládou usnesením č. 292 ze dne 19. dubna 2017 a nahrazuje Strategický rámec udržitelného rozvoje přijatý vládou v roce 2010. Je součástí společného úsilí o udržitelný rozvoj Evropské unie a zároveň příspěvkem České republiky k naplňování globálních Cílů udržitelného rozvoje přijatých Organizací spojených národů v roce 2015. Tyto globální cíle jsou společné, každý stát ale s ohledem ke svým specifickým rozhoduje o tom, jaký konkrétní obsah mají mít a jakou konkrétní cestou jich lze dosáhnout¹³.

Česká republika 2030 vytyčila směr, jímž by se rozvoj naší země a společnosti měl vydat v příštích desetiletích. Jeho naplnění by mělo zvýšit kvalitu života v České republice a nasměrovat naši zemi k rozvoji, který bude udržitelný po sociální, ekonomické i environmentální stránce. Z toho důvodu vychází ze dvou hlavních přístupů – kvality života a udržitelnosti. Perspektiva kvality života nám připomíná, že pokrok ve společnosti nelze hodnotit pouze ekonomickými ukazateli. Například HDP roste i v případě, kdy stojíme v dopravní zácpě a spotřebováváme benzín – příspěvek ke kvalitě života je však přinejmenším sporný. Kromě makroekonomického hlediska musíme brát v potaz také jednotlivce, rodiny a společenství a různé aspekty jejich vzájemné interakce. Kvalita života předpokládá investice do lidského potenciálu, který je základem pro rozvoj¹⁴.

Česká republika 2030 v šesti klíčových oblastech shrnuje, kam rozvoj České republiky dospěl, jakým čelí rizikům a jaké ho čekají příležitosti. Pro každou oblast formuluje strategické i specifické cíle. Klíčové oblasti se kromě tradičních tří pilířů rozvoje (sociálního, environmentálního a ekonomického) věnují životu v regionech a obcích, českému příspěvku k rozvoji na globální úrovni a dobrému vládnutí.

Česká republika 2030 se opírá o propracovanou analytickou část popisující momentální stav České republiky, ze které vzešla část návrhová, v níž jsou formulovány zásadní cíle pro dlouhodobý rozvoj České republiky.

Implementační plán ke Strategickému rámci Česká republika 2030

Samotný strategický rámec je doplněn implementačním plánem, jehož cílem je zajistit provázanost cílů České republiky 2030 s dalšími strategickými a koncepčními materiály a představit soubor krátkodobých a střednědobých opatření a doporučení, jejichž prostřednictvím bude její vize uváděna v praxi.

Implementační plán v pěti kapitolách popisuje proces implementace České republiky 2030:

1. První kapitola se věnuje metodologii. Vysvětluje postup při zpracování podkladové analýzy zaměřené na mezery v politikách, synergie i bariéry naplňování cílů. Popisuje strukturu karet specifických cílů, jež jsou věcným podkladem shrnujícím relevantní informace pro hodnocení naplňování každého specifického cíle.
2. Druhá kapitola je věnována nástrojům implementace a struktuře jejího řízení, plánu řízení změn a rizik a sestavení komunikačního plánu.
3. Třetí kapitola se zaměřuje na institucionální ukotvení implementace a vymezuje základní strukturu organizačních a informačních vazeb gesčních resortů a dalších relevantních institucí a aktérů.
4. Čtvrtá kapitola upřesňuje proces monitoringu a reportingu, především podobu hodnotící Zprávy o kvalitě života a její udržitelnosti a harmonogram její přípravy.
5. Pátá kapitola následně shrnuje závazná opatření a dobrovolná doporučení pro naplňování České republiky 2030 dle jejích klíčových oblastí a cílů. Opatření i doporučení vycházejí z analýzy dostupné v kartách specifických cílů a představují soubor krátkodobých a střednědobých kroků, jejichž naplňování by mělo začít v první fázi implementace strategického rámce, která byla stanovena na období 2018–2021.

13 Česká republika 2030, str. 7; <https://www.cr2030.cz/wp-content/uploads/Strategick%C3%BD-r%C3%A1mec-%C4%8CR-2030.compressed.pdf>

14 Česká republika 2030, str. 7; <https://www.cr2030.cz/wp-content/uploads/Strategick%C3%BD-r%C3%A1mec-%C4%8CR-2030.compressed.pdf>

Dobrovolné závazky a další popularizační aktivity

Strategický rámec Česká republika 2030, stejně jako její Implementační plán, zavazuje pouze státní správu, nikoli ale další zásadně důležité partnery jakou jsou obce, soukromé nebo neziskové organizace. Právě ty by k naplňování strategického rámce měl inspirovat systém tzv. Dobrovolných závazků. Podobný koncept, kdy se k plnění závazků zacílených na uvádění udržitelnějšího způsobu života a podnikání dobrovolně zavazují firmy, obce či jednotlivci, funguje úspěšně v zahraničí, například Finsku.

Jako nástroj pro Dobrovolné závazky bude sloužit microsite na stránkách www.cr2030.cz. Zde bude možné přihlásit konkrétní závazek v kategoriích veřejná sféra, soukromé firmy, neziskové organizace a jednotlivci. V první fázi je cílem především přilákat co největší množství partnerů, kteří chtějí podpořit naplňování Strategického rámce ČR 2030. Proto je jediným úkolem pro zapojené subjekty, aby po roce vypracovali zprávou o skutečném pokroku v naplňování jejich závazku. Právě sdílení příkladů dobré praxe a zpráv o pokroku by měly být hlavním lákadlem pro další organizace nebo jednotlivce. Dlouhodobou ambicí systému Dobrovolných závazků je vytvořit komunitu zapojených partnerů, kteří budou ochotni sdílet své zkušenosti se zájemci, kteří by rádi principy udržitelného rozvoje zařadili do své každodenní praxe.

Právě analýzy nástrojů udržitelného rozvoje budou sloužit jako vhodný komplement k Dobrovolným závazkům. Doporučené postupy budou moci využít partneři jako inspiraci pro vlastní závazky, zároveň příklady dobré praxe partnerů mohou sloužit jako ilustrace jednotlivých nástrojů udržitelného rozvoje.

Popularizace Strategického rámce ČR 2030

Strategický rámec Česká republika 2030, implementační dokument, ale především nástroje udržitelného rozvoje nebude možné uvést v život, pokud se téma udržitelného rozvoje nestane tématem známým široké veřejnosti.

Právě proto je jedním z cílů Odboru pro udržitelný rozvoj popularizace nejen samotného dokumentu Česká republika 2030, ale celé širší témat spojených s udržitelným rozvojem, od dopravy a krajiny až po vzdělávání. V rámci veřejné debaty jde tedy o propagaci samotného textu, jeho jednotlivých součástí a témat, a implementačního dokumentu.

Důležitou součástí popularizace je i snaha o uvedení témat udržitelného rozvoje do českého mediálního diskurzu a popularizace činnosti Rady vlády pro udržitelný rozvoj. Vedle samotných zasedání Rady jde o nejrůznější výstupy spojené s Radou a zejména o propagaci každoročního Fóra pro udržitelný rozvoj.

Vedle českého Strategického rámce je důležitou součástí komunikačních aktivit také debata kolem Cílů udržitelného rozvoje OSN (SDGs). Jednak jde o plnění cílů na úrovni české veřejné správy, jednak o spolupráci s dalšími zapojenými organizacemi, zejména Informačním centrem OSN v Praze, a také Asociací společenské odpovědnosti v rámci soutěže Ceny SDGs.

Online komunikace udržitelného rozvoje

Stránky www.udrzitelny-rozvoj.cz jsou zaměřené na širokou popularizaci udržitelného rozvoje ve všech jeho podobách. Obsah je na stránkách rozdělen podle pilířů udržitelného rozvoje na sekce Lidé, Příroda a Ekonomika. V současnosti obsahují více než 350 článků, postupně se daří zvyšovat počet návštěvníků, aktuálně se čtenost pohybuje kolem 1000 unikátních návštěvníků měsíčně.

V dubnu 2017 byly za účelem popularizace Strategického rámce Česká republika 2030 spuštěny stránky www.cr2030.cz. Na nich najdou zájemci Strategický rámec nejen úřední dokumenty a studie, které vznikly při přípravě ČR 2030, ale především informace o jednotlivých kapitolách v čtenářsky přístupné podobě. Vedle nich web nabízí aktuální informace, popularizační články a příklady dobré praxe, mapující možnosti udržitelného rozvoje ve firmách, organizacích i v domácnostech. V současnosti obsahují více než 200 článků a stránky navštěvuje přes 2000 unikátních návštěvníků měsíčně.

Odbor pro udržitelný rozvoj je garantem Evropského týdne udržitelného rozvoje, což je akce zaměřená na veřejnost a popularizaci aktivit v oblasti udržitelného rozvoje, za kterými stojí zejména místní spolky, soukromé firmy, města a školy. Stránky www.tydenudrzitelnosti.cz nabízejí interaktivní mapu a možnost vkládat pozvánky na akce. Cílem popularizace je především komunikace se všemi zapojenými organizacemi a propagace akce navenek.

Zdroje:

Česká republika 2030; Úřad vlády České republiky, Praha 2017: <https://www.cr2030.cz/wp-content/uploads/Strategick%C3%BD-r%C3%A1mec-%C4%8CR-2030.compressed.pdf>

Dahredorf, Ralf; Moderný sociálny konflikt; Bratislava; 1991

Implementační plán ke Strategickému rámci Česká republika 2030 DRAFT; Úřad vlády České republiky, Praha 2017

Kaufmann-Hayoz, R. / Gutscher, H. (eds.); Changing Things – Moving People., Strategies for Promoting Sustainable, Development at the Local Level; Birkhäuser Verlag Basel/Switzerland; 2001

Moldan, Bedřich; Podmaněná planeta; Karolinum; Praha; 2009

Navrátilová, Alice; Dispositiv rozvoje: trendy v rozvoji rozvoj v trendu?, Masarykova univerzita, Brno 2009, nepublikováno

Nováček, Pavel; Udržitelný rozvoj, Univerzita Palackého v Olomouci; Olomouc; 2011